STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01224

FAR DI LIKHT

A. Almi

Permanent preservation of this book was made possible
by Jerry E. Stein
in memory of
Samuel E. & Lillian Stein

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

א. אַלמי

פאַר די ליכט

לידער

וואַרשע 1927

Printed in Poland

געזעצט ביי ה. גרינבערג, ווארשע,
נאָוואָליפּיע 30, טעלעפאָן 23-239

דרוקעריי „גראַפּיאַ“, נאָוואָליפּקי 22

Druk. „GRAFIA“ Warszawa, Nowolipki 22.

פון דעמזעלביקן מחבר:

די צווייטע עקזיסטענץ

ביי די ראַנדן (לידער)

אין עליאַשס קעניגרייך (לידער)

די כינעזישע פילאָזאָפיע

די רייד פון בודאַ

יידישע פאָלקס-מעשיות פון 1863

דיכטער! ווען דו זינגסט פון דיין אייגענעם צער און פרייד, ליבע און אנטוישונג, האָפנונג און פאַרצווייפלונג, בענקשאַפט און טויט, איז עס אַלעמענס ליד, וואָרום דאָס, וואָס רעגט דיין נשמה, רעגט יעדע נשמה פון אור-מענטש ביזן יורש-מענטש אין די פאַרהוילענע צו-קונפט-טעג.

ווען דו זינגסט כלל-געזאַנג, — „סאָציאַל”, „קאָלעקטיוו”, — זינגסטו קיינעמס ליד נישט, וואָרום בעת איינער איז אַלע' זענען אַלע קיינער נישט. דיין ליד גייט דאַ איבער קעפ אַריבער, נישט באַהעפטנדיק זיך צו קיין האַרץ, צו קיין נשמה.

אַלץ, וואָס איז אין דער קונסט אינדיווידועל, יחידיש, איז דעריבער ממילא סאָציאַל. אָבער דאָס, וואָס ווערט לכתחילה סאָציאַל געשאַפן — איז נישט מער ווי אַ גולם. „סאָציאַל” און „קאָלעקטיוו” אין דער קונסט — דאָס זענען דאָך אָן-פנימדיקע, איכלאָזע, אָן טאַטע-מאַמעדיקע, געשלעכטלאָזע מאָנסטערס. און זאָל דיין ליד נישט זיין אַ יעוונוכן-געזאַנג, וואָס קאָן קיין האַרץ נישט באַ-פרוכפּערן, קיין פאַנטאַזיע נישט רעגן, נאָר בלויז פאַרטומלען די אויערן.

דיכטער! דו דינסט צום בעסטן דיין מיטמענטש, ווען דו ביסט געטריי זיך אַליין. ווען דו זינגסט אוממיטלבאַר, ווירקסטו אוממיטלבאַר. ווען דו זינגסט פון זיך, זינגסטו פון אַלע, פאַר אַלע.

און נישט מחויב ביסטו אויך צו דינען דער צייט,
דיכטער – דער עפּאָכע. עפּאָכן פלאַצן ווי איי-שאָלעכצן
און פאַלן ווי ערד-שיכטן איינע אויף די אַנדערע. אָבער
אייביק זענען לעבן און טויט און אייביק ראַנגלט זיך דער
מענטש אין זיך, מיט זיך, ציענדיק זיך צום אור-קוואַל.
פאַרשיידענע קליידער – דיזעלביקע נשמה-ציטערנישן
און ליידנשאַפטן הינטער זיי. פאַרשיידענע עפּאָכן –
דער אייגענער תוך-מענטש.

זיי נישט דאָס שפּיל פאַר פּאָליטיקער און דאָס טייג פאַר
היסטאָריקער. צאָל זיי זייער צינז — די צייט-מיליע, נאָר
בלויז ווי אַ ראַם פאַר דעם אייביקן מענטש, פאַר דאָס
טיף-מענטשלעכע, וואָרום נאָר דאָס אינעווייניקסט-
מענטשלעכע איז אייביק.

דיכטער! זיי ווי דער מינען-גרעבער, וואָס גראָבט אין
דער שוואַרצער טיף מיט אַ גלוסטנדיק האַרץ צו דעם
גרויסן ליכט אין דער הויך, איבער די פינסטערע
ערד-שאַכטן.

א. אַלמי (א. ח. שעפּס)

פאר די ליכט

פון שטאָקפינסטערניש גייט אויף מיין זעל,
ווי אַ בלינדע וועל,
וואָס רייסט פון וואַסער־לייב זיך
איבער ברעג —
צו צינדנדיקע־שווינדנדיקע
גאָלד און זילבער־טעג.
אזוי רייסט מיין זעל זיך
פון איר חושך־ים
צו בלענדנדיקע זונען
פון גאָטס פלאַם.

גאָלד־האַרבסט

דער סקעפּטיקער אין מיר האָט אויפגעציטערט אין זיין פּיין.
דער ציניקער טרעט־אָפּ צוריק, מיט וואונדער און מיט שרעק,
ביים אויפשוואונג פון אַ נייער פרייד און האַרבסטיק־יונגע טעג —
אַ נייע, יונגע ליבשאַפט אין דעם גאָלד־האַרבסט פון מיין זיין.
דער סקעפּטיקער און ציניקער פאַרבייגן זיך גאַלאַנט
און קושן מיט די אויגן דיר דיין אָיידל־בלאַסע האַנט.

אַ פלוצלונגדיקער לאַוואַ־שטראָם האָט רוישיק מיך פאַרפלייצט.
אַ לאַוואַ־שטראָם פון גליענדיקן, שמעלצנדיקן גאָלד.
און כ׳ווייס אַצונד, אַז אַלץ און אַלץ, וואָס כ׳האָב אַמאָל געוואָלט,
צו וואָס איך האָב געצויגן זיך און וואָס עס האָט גערייצט —
ביסטו, ביסטו, פרעמד־אייגענע, דערוואַקסענע און קינד!
און ווי אַ שמעטערלינג צום ליכט, צי איך צו דיר זיך בלינד.

די לאַסט פון צווייפלען איז אַראָפּ פון מיר, ווי דורך אַ נס.
אַ לייכטער, אַ דערלייזטער שטיי איך איצטער פאַר דער וועלט,
באַנייט, באַפרייט, פון רעגנבויגנס הונדערטער באַהעלט
און זע ווי פון דעם וועלט־בילד לייכט און וואַקסט אַרויס גראַציעז
די לעצטע פון מיין לעבנס־טאָג — מיט אויגן אייביק־בלאָ.
און כ׳פרעג נישט מער אויף גאָט און צוועק. איך ווייס נאָר—דו ביסט דאָ.

דער צייכן

אין מדבר — קעמל־קאַראַוואַנען.
אין בלאָע הויכן — עראָפּלאַנען.
קיינער וועט נישט דערגרייכן
פון זעלן־רו דעם צייכן.

אויף אַלע ימען — שיפן, שיפן.
די סובמאַרין — אין וואַסערס טיפן.
יעדער האָט אין זינען:
געפינען! — וואָס געפינען?

און די, וואָס גייען, די וואָס פליען,
און די, וואָס מיד אין מדבר ציִען —
זוכן גלייך דעם צייכן,
וואָס קיינער וועט נישט גרייכן...

ליגנס

וי גוט עס איז צו ליגן אָט אַזוי אין גראָז
און הערן דיינע ליגנס,
דיינע וואונדערלעכע ליגנס.
פילפאַרביקער און שמעקנדיקער פון די בלומען
זענען דיינע ליגנס.

איבער אונז די אייביקע אומענדלעכקייט,
פון ערגעץ נישט צו ערגעץ נישט.
און אונטער אונז די פעטע, גאָט-געבענטשטע ערד.
אַלץ ווייעט איצט אויף מיר מיט דיינע ליגנס,
דיינע דופטנדיקע ליגנס.

די ליגנס לאַכן פון די שיינע אויגן דיינע.
די ליגנס ציטערן אַראָפּ פון דיינע דינע ליפּן,
ווי קליינע שמעטערלינגלעך, ערשט געבוירן.
אָט מאַך איך צו די אויגן און זויג דורשטיק
מיט אַלע חושים דיינע ליגנס.

און אפשר ביסטו אויך אַ ליגן —
דער לעצטער ליגן פון דער וועלט
צום מידן, רעזיגנירטן זוכער?
אָט כאַפּט אַ ווינטל אויף די ליגנס דיינע
און פלאַטערט זיי פונאַנדער:
אַ ליגן פון סוף־זומער,
אַ ליגן פון אַ ליבע.
אַ ליגן פון אַ לעבן.

אַ בריוו

וי לאַנג צוריק? מיר דאַכט, אַז טויזנט יאָר,
און אפשר מער?
אַזוי פיל צייט און ווייט האָט צווישן אונז זיך אויסגעשפרייט.
און איבער צייט און ווייט אין איבער רוים און תהום,
דיין פנים קינדיש־קליין.
אָט האָט עס ווידער אויפגעלויכטן צווישן אויפגיין און פאַרגיין.
און ס׳שמייכלט ליב צו מיר אַרויס פון דראָבנע שורות
פון דיין אומגעריכטן בריוו.
און ס׳דאַכט זיך מיר, אַז ס׳וועט אַ וואונדער באַלד געשען:
פונאַנדערנעמען וועט זיך לייכט דער שוואַרץ־געשטריקטער פאָרהאַנג
פון דער שריפט
און איך וועל דיך דערזען —
דערזען דיך לעבן מיר — —
און נעמען וועלן מיר זיך ווידער ביי די הענט, אָט ווי אַמאָל,
און לאָזן זיך אין וועג אויף אַ שפּאַציר.
וואוהין?
וואָס איז דער אונטערשייד? —
עס פירט די פרייד
וואוהין דאָס האַרץ באַגערט:
קיין אינדיע? אָדער אפשר קיין באַגדאַד?

און וועסטו פון דעם ווייטן שפּאַנען מאַט,
דאַן כאַפּ איך, ווי אַמאָל, דיך אויף די הענט
און טראָג דיך לייכט און גרינג
און זינג
דאָס ליד פון פרייען אויפגיין אינם מאָרגנרויט,
וואו ס'פלאַקערט אַזוי וואונדערשיין דער טויט.

שוין טויזנט יאָר? ניין, ניין. עס איז דאָך נעכטן ערשט געווען.
יאָ, נעכטן ערשט.
די צייט און ווייט — זיי ליגן ווי אַ ים נאָר צווישן מיר און דיר.
און מיר — מיר זענען ברעגן צוויי, צוויי ברעגן פון דעמזעלבן ים,
און ערגעץ קומען מיר זיך ערדישע צונויף.
דער ערד־קנופּ—אונזער שותּפותדיקע פרייד, וואָס ווי
אַ רויטער פלאַם.
וואָס הויבט זיך איבער צייט און רוימען אויף,
איז אייביק פעסט און אייביק גאַנץ.
עס איז דאָך די דעראינערונג די אייביק בלייבנדע סובסטאַנץ,
וואו זיכער קלינגען אָפּ די טריט
און אין אַ נייעם עכאָ, ווי די צונג אין גלאָק פון שטאָל,
קלינגט־אויף דאָס אַלטע ליד.
און איבער אונזער ערדן־קנופּ דערפילן מיר זיךביידע אויף־
דאָס־ניי
אַזוי נאַקעט־אָדערדיק און בלוטיק־פריי — —
און צייט און ווייט און רוים און תּהום
פאַרשווינדן אונטער אונזערע לייכט־שוועבנדיקע טריט.

דער וועג באַדעקט זיך ווייט מיט יונגן צוויט.
עס עפֿענען זיך ברייט פֿאַנאַנד
רויט-פֿלאַקערדיקע טויערן פֿון אויסגעטראַכטן לאַנד
און אַלץ קאָן איצט געשען
און אַלצדינג קענען מיר איצט זען.
זאָג, זאָג, וואָס ווילסטו זאָל איצט זיין?
די ווירקלעכקייט פֿאַרשווינדט.
דער חלום אייביקער קומט אָן.
פֿון ווייטן פֿלאַקערט אינם זונען-רויט אַ פֿאָן — יאָ, אונזער פֿאָן.
אָן ווערטער, שטום, מיט ערפֿורכט, זאָג איך וועגן אונזער
קומען אָן.

א. אלם

טויט

דעם ליכטיקן אָנדענק פון מיין
ליבער יוגנט־חברטע שרה פערל

דער הערלעכער, דער וואונדערלעכער טויט — — —
דער אייביק־ברענענדיקער קנויט
פון צייט — — —
ער ברענט אין ווייס. ער ברענט אין רויט.
ער ברענט אין גרין, אין בלאָ, אין גאָלד־געל, אין פיאָלעט —
אַריבער אינזלען, ימען, לענדער, דערפער, שטעט,
פון נאָנט און ווייט.
דער אָפשיין פון זיין הערלעכן, זיין וואונדערלעכן ליכט
אויף איטלעכן געזיכט.

דער הערלעכער, דער וואונדערלעכער טויט — — —
מיר ציען בלינד זיך צו זיין ליכט,
מיט יעדן חוש,
מיט גייסט און בלוט, מיט הויט און קלייד,
ווי ס׳ציט אַ קינד זיין לויכטנדיק געזיכט
צו מאַמעס קוש —
באַנג־גיריק נאָך זיין איבעראירדיש־פרייער פרייד,
נאָך זיין באַשייד.
מיר קומען מיד פון אינזלען, סטעפּעס, לענדער, דערפער, שטעט,
ווי קינדער, צו זיין בעט.

וואו איז דער?

וואו איז דער,
וואָס איז אין אורוואַלד דאָ געגאַנגען
און מיט אַ מעסערל עקשנותדיק געקריצט
אויף קאָרע פון דעם העכסטן, גרעסטן סאָסנע-בוים
זיין נאָמען?

אַ נאָמען —
אַזאַ גראָער און אַלטעגלעכער
און ס'טראָגט אים אויף זיין לייב איצט, ווי אַ חתימה,
דער שטאָלצסטער בוים פון וואַלד און נערט אים מיט זיין זאַפט
און זאָמען.

וואו איז דער,
דער איינער פון די פיל מיליאָנען,
וואָס האָט נישט געוואָלט פאַרשווינדן אין דעם גאָרנישט —
צי גייט ער נאָך אַרום אויף דר'ערד, צי ס'איז זיין גוף שוין
ער אַליין?

וואו איז דער,
וואָס אַריבער מאָנומענטן, טורעמס,

א. א ל מ י

פּיראַמידן פֿון יחידים, אויסדערוויילטע
דערהויבט זיך שטאָלץ דער סאָסנע־בוים דער פעסטער
מיט זיין נאָמען?

vanity of vanities

...לעצטע עפּל און אַ לעצט געלעכטער.
די לעצטע זומער־געסט פאַרזאַמלט אין האָטעל
פון קליינעם, ליבן דאָרף.
דער האַרבסט ליגט אויסגעצויגן ביי דער שוועל,
ווי אַ בלינדער וועכטער
איבער איטלעכנס געמיט און טריט.
און עמיצער האָט דיך געבעטן שטיל:
„זינג פאַר אונז אַ ליד!"

האָסט אומגעריכט אַ מיש געטון די ביבל,
די ענגלישע, וואָס ליגט דאָ תמיד אויפן טיש — — — —
און ס'האָט דיין קול, פון פריילינג־יוגנט פריש,
גענומען ציען באַנג
דאָס אַלטע און דאָס אייביקע געזאַנג:
„וואַניטי אָוו וואַניטיס,
אָל איז וואַניטי"*) — — —
און ס'האָט דיין איטלעכער באַוועג
און יעדער מוסקול־רעג

*) הבל הבלים הכל הבל

גע׳לייקנט — מיט אַ קינדערשן קאַפּריז —
די ווערטער פון קהלתן, אַז אַלצדינג נישטיק איז.
און פרייד האָט, ווי אַ דינער גאָלדן־שטויב,
געמיניעט הע׳ל פון די קהלת־רייד,
און ס׳האָט דעם רעגנס פּייקלעריי אין שויב
געזונגען פון אַ באָענטער און ווייטער פרייד.

...„וואַניטי אָוו וואַניטיס״ — — —
ס׳האָט אויפגעבליט דער האַרבסט אין יעדערן געמיט — — —
אַ פרילינג האָט צעזונגען זיך אין האַרבסטיק־שווערע רייד,
אין טרויעריקן, אייגזאַמען קהלת־ליד.
און וואָס איז דען דער האַרבסט?
דער פרילינג פון דעם ווינטער־גייסט,
וואָס שפּרייזט
פון ווייטע וועלטן מיט אַ ווייסער, קאַלטער פרייד,
און וואָס איז פרילינג דען?
דער האַרבסט פון ווינטער־בלי — — —
און ס׳האָבן אין דיין זינגענדיקן, קינדיש־ריינעם קול
צעבויפגעגאָסן זיך דער שפּעט און פרי,
דער פרילינג און דער האַרבסט,
דער איצטער און אַמאָל —
די גרויסע אייניקייט, אָן אַן אָנהויב, אָן אַ סוף,
וואָס טריפט דורך אונז, אין וואַך און שלאָף,
פון ערשטן זע ביז לעצטער בלינדקייט.

דער אַלטער דעמבּנבּוים

אינמיטן נאַכט, ליגנדיק אַ האַלבּ־פאַרשלאָפענער אין בעט
און טראַכטנדיק האַלבּ־נעפּלדיקע בילדער,
וואָס האָבּן זיך פאַנטאַסטישע געטראָגן פאַר די אויגן,
האָבּ איך פלוצים דערזען:
דער אַלטער דעמבּנבּוים, וואָס שטייט אין דרויסן,
לעבּן אונזער טיר —
איז אַריין אין שטוב אַריין
און זיך בּיים טיש אַוועקגעזעצט אַנטקעגן מיר.

און נישט קיין דעמבּנבּוים איז דאָס געווען שוין,
נאָר אַן אַלטער מידער מאַן,
אַן אַלטער און דערשלאָגענער, גראָער מאַן,
און דערציילט האָט ער מיר פון זיין עלנט לעבּן, פון וויינענ־דיקע נעכט,
פון אומרחמנותדיקע דונערן און בּליצן —
און שאָקלענדיק זיין מידן קאָפּ
געמורמלט אַלץ:
„זאָל זיין ליבּער נאָמען אונז באַשיצן".

די אויגן מיינע האָבּן זיך אינגאַנצן צוגעמאַכט

א. אלמי

און גאָרנישט האָב איך מער געזען,
נאָר שטיל, אין שלאָף, געהערט דעם אַלטן דעמבנבוים,
געפּילט אַלץ ווי ער קוקט אויף מיר מיט אלטע קלוגע אויגן — —
און ס׳האָט אין מיר געוויינט, געוויינט
א גאַנצע נאַכט.

נאַכטיורן — I

פענסטער פארלעשן זיך — בלינד.
טויערן שליסן זיך צו.
איצט בין איך ביינאַכטיקע רו,
פול ווערטער און שטום.

מויער, לאַמטערן און איך
פאַרשלונגען, געפאַנגען אין נאַכט.
די וועלט האָט אין מיר זיך פאַרטראַכט
און איך — אין דער וועלט.

שאָטנס און טריט און אַ קול.
אַ פאָך וואו — און אויס אין דער ווייט.
אַ שטערן־וועט פאַלט — און צעשניידט
אַ פינסטערן ים.

גיין וואו, צי בלייבן אַזוי,
ווי אַ לאַמטערן אין נאַכט?
איך בין אין דעם וועלט־רוים פאַרמאַכט
און אומעטום — שוועל.

פענסטער פאַרלעשן זיך — בלינד,
טויערן שליסן זיך צו.
כ׳בין מויער, לאַמטערן און רו,
כ׳בין גרענעץ און רוים.

נאָקטיורן – II

פון טאָג, פון רויש, פון ווילדן אומזין
צוריק אין שטילן מלכות פון דער נאַכט.
און אַלע גרענעצן פאַרלירן זיך אין חושך,
און יעדער טריט באַקומט צוריק זיין קלאַנג.

נישט ליכט. נישט לעבן — — אָן אַ צורה —
די אור־נאַכט הילט מיך איצט אַרום.
די אור־נאַכט — אייביקע — דער אָנהויב —
די אור־נאַכט — אייביקע — דער סוף.

נאָך ווייסט און לער — נאָך נישט באַשאַפן.
און ס׳שוועבט דער אור־גייסט אויף דער נאַכט.
וואָס טו איך דאָ אַליין — ווער בין איך?
וואָס פלאַטערט אַזוי אימהדיק מיין זעל?

זאָל ווערן ליכט!... האָט דאָס די אור־שטים
דערטראָגן זיך דורך פינסטערניש צו מיר —
צי ס׳האָט מיין אייגן קול גערופן
צו מיין נשמה אין דער חושך־נאַכט?

אַלץ, וואָס גייט אַוועק

אַלץ, וואָס גייט אַוועק,
מאַכט שווערער, גראָער, באַנגער אונזער וואָר
און מיר חלומען דערפֿון מיט צער.

די זעגל־שיפֿן ווערן נאָך אין אונזער חלום
פֿון ווינט געטריבן אויף די ימען.
זעגלען פֿלאַטערן אין אונזער ליד.

די חנעוודיקע פֿאַיעטאָנען
מיט די גאַלאַנטע פֿערד, וואָס האָבן ווי חלומות,
געגליטשט זיך אין די גאַסן.

די קעראָסין־לעמפּלעך, וואָס האָבן מיסטיש
אין האַלב־טונקלקייט געפֿלעמלט,
און סילועטן אויף די ווענט געוואָרפֿן —

אַלץ, וואָס איז אַוועק, טוט באַנג,
אפילו דער אַלטער טרויער,
וואָס איז נישטאָ מער.

פון אויבן

וי אין חלום, שוועבנדיק אין לופטן,
לייכט און פריי,
דערהויב איך זיך מינוטנווייז אריבער דעם ארום,
אריבער זיך אליין.
די אויגן צו...
און ווי באפרייט פון אייגענעם געביין,
א גייסט, וואָס טראָגט זיך צו זיין אור־קוואַל,
צו זיין רו,
הויב איך העכער, העכער זיך.
און זע פון אויבן זיך אַליין,
דערנידעריקט און קליין,
זיך פויזען און זיך קנוילן
אין דער דיקער פינסטערניש,
אין שלאַנגען־נעץ פון גרוילן
און פון פלוך.
און אַ שוידער און אַן עקל
צו זיך, דעם נישטיקן,
אין טאָל,
נעמט אַרום מיין גייסט דעם פריי־דערהויבענעם.

א. אלמי

שאָפּענהויער

דורך אַלע טויערן פון אומגליק,
דורך אַלע ווענט פון טרויער
פירט דיין טרויעריקע, צאַרטע האַנט מיך —
שאָפּענהויער.

דורך מאַיאַס שאָטנהאַפטן שלייער
און אויג קוקט פול באַדויער;
פון דיינע בלעטער ווייט דער צער פון אמת —
שאָפּענהויער.

געשטאַלטן שלייכן שטיל פאַרשווינדן
אין אַ געהיימען טויער.
מיין האַנט אין דיינער ציטערט דאַנקבאַר, דאַנקבאַר —
שאָפּענהויער.

דער לאַכנדיקער קאָפּ

כ׳טראָג אַ קאָפּ מיט צוויי ליכטיקע אויגן
אַנטקעגן דער וועלט;
אַ קאָפּ מיט אַ לאַכנדיק פּנים,
פון יוגנט און זונען און שנייען באַהעלט.
איך טראָג אים דורך גאַסן און מאַרקן,
אויף ים און אויף לאַנד — — —
און ס׳גריסט אייך דער קאָפּ מיט זיין לאַכנדיק פּנים
און קוועלט נאָכאַנאַנד.

כ׳טראָג אַ קאָפּ מיט אַן אייביקן פרילינג
צו טאָלן אַראָפּ;
און נישט אויף אַ טאַץ, ווי סאַלאָמע
טראָגט טאַנצנדיק יוחננס עלנטן קאָפּ — — —
נאָר אויף מיינע אַקסלען די ברייטע,
ווי הויט פון מיין הויט,
ווי מאַרך פון מיין מאַרך—און אין בלוט פון מיין האַרצן
זיין דורשטיקער קנויט.

כ׳טראָג דעם קאָפּ מיט דעם ליכטיקן פּנים
דורך וועלט און דורך זיין,

א. אלמי

אַזוי ווי אַ וואָגלער, וואָס טראָגט
אַ לאַמטערן דורך פינסטערע וועגן, אָן שיין;
נאָר אינווייניק, דאָרטן אין מיר, ווערט נישט העל,
נאָר ענגער, געדיכטער דער חושך, וואָס וויקלט מיין זעל.
און ס׳קאָרטשעט זיך דאָרטן אַ מענטש—און ער דרייט זיך אין זיך;
און כ׳ווייס נישט: ווער איז ער, דער מענטש דאָרט,
אַ פרעמדער, צי איך.

און דער מענטש, דער באַהאַלטענער מענטש דאָרט,
אין מיר, אין געביין,
ווערט טרויריקער, עלטער, געקנייטשטער,
און כ׳הער אָפט פון אים אַ דערוואָרגן געוויין — — —
און כ׳ווייס נישט: ווער וויינט דאָרט, אַ פרעמדער, צי איך?
באוויינט ער דאָס זיין, וואָס פארגייט, אָדער מיך, אָדער זיך?
נאָר אויף מיינע אַקסלען, וואָס לאָזן זיך מיד שוין אראָפּ,
ברענט העלער די וועלטן אנטקעגן
דער לאַכנדער קאָפּ.

אַזוי ווי אַ זון איבער חורבות,
וואו ס׳געסטעט אַ פינסטערע ראָב —
ברענט העל איבער מיר — איבער אים — איבער אונז —
דער לאַכנדער קאָפּ.
און כ׳טראָג אים, דעם קאָפּ, צו די טאָלן,
אראָפּ פונם באַרג — — —
און ער לאכט און ער לאכט און ער לאכט

און עס גיסט זיך מיט בלוט אָן דער קאַרק.
און כ׳ווייס:
ווען דער מענטש דער באהאלטענער דאָרטן אין מיר
וועט שלאָפן שוין, שלאָפן און שווייגן
אין אייביקן טויט
און איבערגעריסן וועט ווערן דער בלוטיקער קנויט —
וועט עמיצער־אנדערש אים טראָגן, דעם קאָפּ, אויף די אַקסלען
דורך פינסטערע וועלט־קאָרידאָרן,
דורך בייזע, געוועזענע יאָרן —
און לאכן און לאכן וועט אלץ נאָך דער קאָפּ אָט אזוי —
דורך אויגן פאַרמאַכטע, פון שטומקייטן אלע ארויס,
דורך טויט
און דורך ערדישער שויס.

א. אלמי

עדנאַ

דער מויערער מויערט די ציגל,
דער בלעכער באַשלאָגט זיינע דעכער;
און עדנאַ זיצט שעהן ביים שפּיגל
און פּאָכט זיך מיט זיידענעם פעכער.

דער גרעבער גראָבט ערדישע שאַכטן,
דער קאָוואַל שמידט רייפן און רעדער;
און איך גיי אין שטילע פארנאַכטן
מיט עדנאַן אין בליענדע סעדער.

די מילבן צעפרעסן די ציגל,
דער רעגן צעלעכערט די דעכער:
ס'זעט עדנאַ איר וויאַנען אין שפּיגל
און ס'ווייבט אויף איר פּנים דער פעכער.

יעדער קומט...

יעדער קומט און יעדער נעמט
פון מיין לייב און פון מיין זעל.
קומט דער ווינט און קומט די וועל,
קומט אַ מויל נאָך מויל און הענט.

יעדער טרינקט און יעדער עסט
פון מיין בלוט און פון מיין הויט.
כ׳בין דער וויין און כ׳בין דאָס ברויט —
הפקרדיק פאַר אַלע געסט.

טרינקען אָונטן מיך אויך,
עסט די זון מיך טאָג נאָך טאָג.
טרונק און שלונג — און א צעיאָג
איבער רוימען, ברייט און גרויס.

אויבן וועלטן. אונטן וועלט.
איך בין הפקר אין דערמיט.
יעדע שעה — אַ פרישער שניט,
בויג איך זיך ווי זאַנג אין פעלד.

א. צלמי

גיי איך אויס און גיי איך איין,
און נישטאָ באַלד און אָן ענד —
און איך בין אין שטויב, אין שיין,
אין דעם ליים פון אַלע ווענט.

שאָטנס

I

אייביקע שאָטנס

שאָטנס אויף ווענט
פון פאַרבראָכענע הענט.
אַ שאָטן פון פנים אין שפּיגל —
אַ שאָטן פון פאָכנדע פליגל.

שאָטנס אויף פלאַמען.
שאָטנס אויף ימען.
דיין שאָטן ביי מיר אין די אויגן —
געקומען, געשוואומען, פאַרפלויגן.

אויף ימען אויף אַלע מיין שאָטן.
אויף פלאַכן,
אויף שליאַכן
מיין שאָטן.
אויף פייערן אַלע מיין שאָטן.

א. אלמי

אַ שאָטן פון הימל — אין האַרץ.
אַ שאָטן פון גאָט אין מיין זעל.
אַ שאָטן ביי מיר אויפן שוועל
פון דעם, וואָס ס'וועט קיינמאָל נישט קומען,
פון דעם, וואָס ס'וועט קיינמאָל נישט זיין.

שאָטנס, שאָטנס, שאָטנס —
אייביקע, אייביקע שאָטנס.

11
צוויי שאָטנס

צוויי שאָטנס איילן דורך דער נאַכט,
איינער פונם מערב צו דעם מזרח,
איינער פונם מזרח צו דעם מערב.

— גוט אָוונט, מערב־שאָטן!
וואוהין?

— דער אָדערדיקער, מוסקוליעזער גוף,
וואָס האָט זיך פּופּציק יאָר מיר נאָכגעשלעפּט,
ווי אַ שווערע לאַסט,
האָט איצט אַ לעצטן צאַפּל זיך געטון.
יאָג איך זיך צוריק אין שאָטן־רייך,
נאָך רו.
און דו?

— אין דיקער פינסטערניש פאַרזונקען,
אין הארטן שלאָף,
ליגט איינגעקנוילט דער שווערער גוף,

מיט וועלכן גאָט האָט מיך געשטראָפט.
אייל איך זיך צום שאָטן-טאַנץ,
צו דער הוליאַנקע פון די שאָטנס
אויסן שטאָט...

צוויי שאָטנס איילן דורך דער נאַכט...

III

די שאָטן־פּראָצעסיע

איך האָב געזען — איך ווייס נישט צי אין חלום,
אָדער וואַכערהייט —:
אַ מאַרש פון שאָטנס,
אַ פּראָצעסיע
האָט געצויגן זיך אין דעמער־ליכט
גאַס־איין, גאַס־אויס,
אַ ריי נאָך ריי —
קלאַנגלאָז, שטומערהייט.

מחנות שאָטנס, שאָטנס, שאָטנס.
הויכע, ברייטע, קרומע.
פון דורות איצטיקע און פון פאַרגאַנגענע
און אויך פון די, וואָס דאַרפן קומען...

קיין שאָרך, קיין ציטער האָט זיך ערגעץ נישט געהערט,
דער דינסטער אָפּקלאַנג נישט פון רייד — — —
און איבער די מאַרשירנדיקע שאָטנס
האָבן פּענער — בלייכע, ווי די שוועבנדיקע רויכטן,

וואָרנענדיק געווייט,

און מיר — די מענטשן פון דער שטאָט דער גרויסער —
האָבן שאָטנלאָזע אינם דעמער־ליכט געשפּירט
ווי אונזער לייב דורכזיכטיק ווערט און לייכט,
ווי ביסלעכווייז פאַרלירט
דער גוף זיין וואָג
און אונזער בלוט פאַרבלייכט,
פאַרבלייכט.

די שאָטנס־מחנות האָבן זיך געצויגן און געצויגן
און קרעפּטיקער און גרעסער זענען זיי געוואָרן.
און מיט אונזער בלוט — שוין בלייך —
האָבן מיר פאַרנומען טיף דעם שווייגנדיקן צאָרן:
„עס קומט דאָס שאָטן־רייך אויף אייך!
„דאָס שאָטן־רייך — אויף אייך!"

אַלט-אינדישע געזאַנגען

*

דאָס איז מיין תּפלה, מיין גאָט —

גיב מיר דעם כּח צו טראָגן מיין פרייד און מיין צער.
גיב מיר דעם כּח צו מאַכן מיין ליבע אַ פרוכטבאַרן קרבּן.
גיב מיר דעם כּח נישט קיינמאָל צו רויבן די אָרימע לייט,
אָדער צו בויגן די קניען פאַר מאַכט.
גיב מיר דעם כּח מיין גייסט צו דערהויבן איבער
די טעגלעכע זאָרג;
און גיב מיר דעם כּח מיט ליבע דיר אונטערצוגעבן
מיין מאַכט!

* *

די לבנה שיינט אין מיין גוף,
נאָר מיינע בלינדע אויגן זעען זי נישט.
די לבנה שיינט אין מיר, אַזוי אויך די זון.
די אייביקייט זינגט אין מיר,
נאָר מיינע טויבע אויערן קענען נישט הערן.

א. אלמי

* * *

ווי איינער טוט זיך אויס
זיין אויסגעטראָגן קלייד
און טוט אַ ניי קלייד אָן
און פילט דערביי אַ פרייד —
אַזוי טוט אויך דער גייסט
זיך אויס זיין גוף, זיין קלייד
און ציט אויף זיך אַרויף
אַ נייעם גוף מיט פרייד.

* * *

אַזוי ווי די שווימענדע טראַטוועס
וואָס טראָגן זיך איבערן טייך,
טרעפן זיך אָן און באַרירן זיך
און שיידן זיך גלייך —
אַזוי־אָ אויך שווימענדיק שטענדיק
אויף לעבנס־אומרואיקן טייך
באַגעגענען דורות זיך, גריסן זיך
און שיידן זיך גלייך...

* * * * *

צו וועמען, זאָג, בעטסטו אין איינזאַמען
פינסטערן ווינקל פון טעמפל?

עפן די אויגן — און קוק זיך אַרום:
גאָט איז דאָ נישטאָ.
ר׳איז דאָרט, וואו דער פויער טוט גראָבן
די האַרט-שוואַרצע ערד
און וואו דער וועג-בויער עגבערט און ברעכט
די שטיינער, די פעלזן.
ער איז מיט זיי שטענדיק, אין זון און אין רעגן
און באַדעקט מיטן שטויב איז זיין קלייד;
טו-אויס, אָ, דיין הייליקן מאַנטל
און קום אויך, ווי ער, דאָ אַרונטער
צום שטויביקן באָדן.

א. צלמי

דו לעצטע!

דער פרומער ייד נויגט זיך צו ירושלים,
צו מעקאַ דער פרומער איסלאמער;
און איך בויג מיט ערפורכט מיין קאָפּ דעם מידן
צום וועג, וועלכער פירט דיך צו מיר.

ווי אַ מיראַזש פון בליענדע לאָנקעס און קוואַלן
אין זאַמדיקן פרוכטלאָזן מדבר,
דערהויבט דיין געשטאַלט זיך עלאַסטיש און פריידיק
אַריבער דער וויסטעניש פון מיינע יאָרן.

גאָט האָט זיך דערווייטערט. און איבער מיר הענגען
ווי דראָענדע בערג אַלע וועלטן;
געבענטשט זיי אין איינזאַמען מדבר פון לעבן,
דו קליינע, דו לעצטע פון אַלע!

פאַרנאַכט

אברהם זאַקן

די גאָלדענע בין איז געשטאָרבן
אויף דער גאָלדענער שויב פון פאַרגייענדער זון;
איצט ליגט זי אין ווינקל פון פענסטער־ראַנד טויט
און ווייניקער איז אַ געזשום
אין פאַרנאַכטיקן רוים,
און ווייניקער איז אַ געזשום
אין מיין אָוונטיק־טרויריק געמיט.

אַ בעטלער זינגט איצטער אַ ליד
אויפן הויף וועגן בלינדע, וואָס זוכן דעם טויט;
און ס'טאַנצן אַרום אים די קינדער אין ווייסן,
אין גאָלדיק־פאַרנאַכטיקן רויט
און פול ווערט מיין צימער מיט רויטן געזאַנג
פון אַ ווייטן־און־נאָענטן טויט,
וואָס גייט־אויף אין רויט.

בין איך איינער אַצונד פון די בלינדע,
וואָס זוכן דעם טויט מיט די טריט,
וואָס רופן אַרויס מיטן שטעקן פון ערד און פון שטיינער
אַ ליד,

א. אלמי

װאָס טראָגן פאַנאַנדער אין הויפן אין פרעמדע
אומרואיקע װערטער פון טרויער און שאַנד
און זעען מיט נאַכט־בלינדע אויגן דאָס לאַנד,
װאָס ס'קענען קיין אָפענע אויגן נישט זען.

דו

דו!
אָ, וואונדערלעכער קלאַנג,
ווי אָפּגעריסן פון אַ האַרף,
האָט זיך דיין ערשטער „דו"
אַ שנייד געטון אין לופט,
און יעדעס מייַלכל פון מיין הויט
האָט שאַרף
און רויט
און גיריק זיך אַ צי געטון
צום „דו".

דו!
די נאַכט האָט מיט דיין מויל
אַ זאָג געטון מיר היימיש „דו",
און פעלד און בוים און שטאָט
האָט אויפגעכאַפּט דיין „דו",
און כ'בין אַצינד מיט נאַכט און וועלט,
מיט צייט
און גאָט,
מיט שטורעם און מיט רו
„אויף דו".

א. אלמי

קאַלאַ האַנסאַ *)

דיין פלאַטער אין אַלעמענס נשמות,
ציען מיר זיך און ווייסן נישט וואוהין.
אונזערע נשמות — זעגל־שיפן,
וואָס וואָגלען אויפן אייביקן ים
פון דער אייביקער נאַכט.

ים און נאַכט און גאָרנישט.
און איבער אונז, פון אַלע זייטן,
דיין פליגל־פלאַטער, קאַלאַ האַנסאַ.
רו און טרייסט פון דיינע פליגל,
די רו פון איינגעוויגטן לעבן.

אויף ענדלאָזער, אייביקער שטילקייט
שווימט אונזער סודותדיק וואָרט.
דורך ים און דורך נאַכט און דורך שווייגן
טראָגן מיר זיך, מיט שטיל־ווערנדיקע זעלן,
נאָך דיין פליגל־פלאַטער, קאַלאַ האַנסאַ.

*) א מיסטישער פויגל פון דער אינדישער מיטאָלאָגיע.

דורך פרעמדע וועלטן...

I

עס קאָן דאָך זײַן...

עס קאָן דאָך זײַן,
אַז אָט אַזוי ווי איך אַצונד,
וואָס שטיי דאָ אין דער ווייסער, ווינטערדיקער נאַכט,
אין פראָסט און ווינט —
דעם בליק געווענדט
צום ווייטן הימל־רוים,
צום בלאָען „אָן אַן ענד" —
און טראַכט,
וואָס ס'האָט דער ווייטער אור־מענטש שוין געטראַכט
און וואָס דער קומענדיקער ברודער־מענטש וועט טראַכטן
ווען איך וועל שוין דאָ נישט זײַן,
קוקנדיק צום שטערן־שײַן —

אַז אָט אַזוי שטייט אויך אַצונד
אויף איינעם פון די ווייטע וועלטן,
וואָס לייכטן איבער אונזערע געצעלטן —

א. אלמי

אַ מענטש פאַרטראַכט

און קוקט צו אונזער וועלט, צו אונזער ערד,
וואָס ווינקט צו אים פאַרקלערט
אַדורך דער בלאָער נאַכט
און רעגט אין אים דעם גרויסן סוד,
וואָס רעגט אַצונדער מיך,
מיין גאַנצן איך —
און איין געדאַנקען־פאָדים בינדט
צונויף אונזביידן — בלינד.

פרעמד...

אַ גרויסע, פרעמדע וועלט האָלט אונז געפאַנגען,
אַ פרעמדע! גוטע ברידער מיינע.
מיר קענען נישט אַוועק פון איר און שווער איז דאָ צו זיין —
און היימיש וועלן מיר זיך דאָ קיינמאָל נישט פילן.
מיר וועלן פרעמד דאָ זיין שוין ביזן טויט אַריין.

מיר זענען גאָרנישט מער, נישט וויכטיקער, נישט גרעסער,
פון אַלע די, וואָס פילן אָן די גאַסן,
וואָס וואוינען זיכערע אין אָט די פעסטע מויערן,
וואָס פרייען זיך מיט זייער וועלט, ווי קליינע קינדער...
און אַפילו ווען זיי טרויערן,
איז זייער טרויער זויקער פון אונזער פרייד.

זיי זענען היימיש דאָ. ס'איז זייער וועלט און זייער לעבן.
און מיר געהערן נישט אַהער!
מיר האָבן דאָ פאַרבלאָנדזשעט פון אַן אַנדער וועלט — —
ווער ווייס פון וועלכער?

און אַפילו ווען מיר פרייען זיך, איז דאָס אַ פרייד אַ פרעמדע,
אַ פרייד, וואָס קוואַלט נישט פון דער אייג׳נער זיכערקייט.

אייביק איז אין אונז דער אומרו
און אייביק ציט אונז ערגעץ צו אַן אַנדער וועלט, —
צו אונזער וועלט, וואָס לייכט וואו אין אוניווערזום,
אין דער אומענדלעכקייט,
וואוהין ס׳וועט קיינער קיינמאָל אונז נישט פירן...

III

וואַנדילינאַ וואַנדעליי

ערגעץ אויף אַ וועלט — אין רוים —
זאָגט עמיצער, ווי אין אַ טרוים,
זיין נאכט-געבעט, מיט טיפן וויי:
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי".

גייט אום אַ מענטש אויף אונזער ערד
און ס'האָט זיין האַרץ אַ קול דערהערט,
וואָס רוישט אין אים, ווי אַ געשריי:
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי".

דער ערד-מענטש גיט צו זיך אַ מאַך:
וואָס איז דאָס עפעס פאַר אַ שפראַך?
וואָס מיינען אָט די ווערטער צוויי —
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי"?

ער זוכט אין ווערטער-בוך און מישט —
די ווערטער צוויי געפינט ער נישט.
טאָ וואו האָט ער גענומען זיי:
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי?"

א. אלמי

נאָר יעדעס מאָל, ווען ס'ווערט אים באַנג
און די נשמה פלאַטערט קראַנק,
באַוועגט זיין מויל מיט טיפן וויי:
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי!"

און מענטשן הערן שטיל זיך צו —
קומט־אָן אויף זיי אַ ווייטע רו,
און ליפן מורמלען ווערטער צוויי:
„וואַנדילינאַ וואַנדעליי!"

פאר די ליכט

IV

דאָס מענטשל קאַליטער

הויך־הויך, אויפן שטערן יופּיטער,
זיצט איינזאַם דאָס מענטשל קאַליטער.
ער פּיפּקעט אַ פּיפּקע אַ לאַנגע
און קוקט מיט די אויגן די באַנגע.

ער פּיפּקעט און קרייזלט די רויכן
צו נידערן, ווייטן און הויכן —
און ס׳צוקן פאַרבענקט זיינע ברעמען.
ער בענקט און ער ווייס נישט — נאָך וועמען.

עס ווייס נישט דאָס מענטשל קאַליטער,
וואָס וואוינט אויפן שטערן יופּיטער,
אַז ס׳ציט אים צו פריילײַן יולאַנוס,
וואָס וואוינט אויפן שטערן אוראַנוס.

ער פּיפּקעט די פּיפּקע די לאַנגע
און ציילט מיט די אויגן די באַנגע

די שטערן — פֿאַרבענקט און פֿאַרוואונדערט:
נישט איינס און נישט דריי און נישט הונדערט.

נאָר... ווען ער דערזעט דעם אוראַנוס,
וואו ס׳בענקט נאָך אים פריילײַן יולאַנוס —
באַלד צוקן אַזוי זײַנע ברעמען.
ער בענקט און ער ווייס נישט נאָך וועמען...

האַרבסט איז קינסט, ער־קאַפּיי

פון ווייטן שוין האָט מיר דער האַרבסט
אַ ווײַ געטון אין פּנים —
מיט אַזוי פיל טרויער!
מיט אַזוי פיל טרויער!

אויף דער וועראַנדע ביי דער טיר פון דעם קאַפּיי־הויז
האָט דער האַרבסט געוויינט,
געוויינט אין זיך אַריין,
און רגעווייז אַרויסגעקלאָגט אַ ווינט,
אַ קליינעם, שוואַכן ווינט,
אַן עלנטן, פאַרווייַנטן ווינט.

די טישלעך, נאַקעטע, אָן טישטעכער, פאַרלאָזענע,
האָבן אַזוי טרויעריק געקוקט.
זיי צופוסן האָבן שטולן זיך געוואַלגערט
אויף דער ערד,
ווי אבלים.
און דריי דינע, יונגע בוימלעך
האָבן זיך געשאָקלט איבער זיי,
ווי זיי וואָלטן פרום געדאַווגט.

דער האַרבסט האָט מיך אַריינבאַגלייט
אין דער קאַפּיי אַריין.

און אין קאַפּיי האָט ווייך דער האַרבסט געוויזט
פון פּנימער און אויגן.
די קנייטשן אויף די פּנימער פון אַלטע קינסטלער,
דיכטער און אַקטיאָרן,
זענען טיפער הייַנט געוואָרן,
ליידנפולער נאָך געוואָרן!

האַרבסטיק-שטילע האָבן טייל געמישט
די קאַווע אָדער טיי.
און ווייכער, שטילער און פאַרטראַכטער
האָבן לעפל, גאָפּל, מעסער
מיט אַזוי פיל צער געקלונגען,
מיט אַזוי פיל צער דערציילט, דערציילט,
וואָס קיינער קאָן מיט ווערטער נישט דערציילן.

אין ווינקל האָט אַן אַלטער דיכטער
אַריינגעברומט אין פויסט אַריין אַ ניגון.
און אַלע אויגן האָבן זיך געריסן צו דער טיר
צום האַרבסט אויף דער וועראַנדע,
צום וואַרטנדיקן האַרבסט ביים שוועל.

אונטער אַלע פּריידן

אונטער אַלע פּריידן — אומעט.
אויפֿן דעק פֿון אַלע הערצער — אומעט.
אומעט אויפֿן דנאָ פֿון אַלע בעכערס.
אומעט ווײַט פֿון דופּטנדיקע פּעכערס.

אויף די סטרונעס פֿון די פֿידלען — אומעט.
אומעט אויף די ציטערדיקע ליפּן.
אומעט אויף דער פּיאַנאָס צײַניקע קלאַווישן.
אומעט אויף די יום־טובֿדיקע טישן.

מען דאַרף נאָר וואו אַ זונג טון, צי אַ שפּיל טון,
מען דאַרף נאָר נעמען בלעטערן אַ ביכל — —
און ס'געמט דער אומעט ווײַנען שטיל דורך אַלע הויטן
אויף די פֿאַרגאַנגענע און קומענדיקע טויטן.

א. אלמי

אַ ברכה

אַלדינג, וואָס טראָגט אונז אַוועק
פון דער גראָער, לײדנפולער װירקלעכקײט,
צי דאָס איז בעטהאָװנס אַ סימפאָניע,
צי ביליקער שנאַפּס אָדער אָפּיום —
זאָל זײן געבענטשט!

אַלדינג, וואָס מאַכט אונז פאַרגעסן
כאָטש אויף מינוטן דאָס אומגליק פון לעבן
און װעבט פאַר אונז אויס אַ חלום,
אַ פּילפאַרביקע אילוזיע —
זאָל זײן געבענטשט!

נירוואַנאַ

בּיסט דאָ און בּיסט נישטאָ
אין אייבּיקן פאַרגיין.
בּיסט אויסגעטון פון וועלט און זיין
און פון דעם אייגענעם געבּיין.
דאָס לעבּן רוישט פאַרבּיי
און רירט דיך מער נישט אָן.
דו בּיסט אין שטורעם פון דער וועלט
אַ שטיל־נישט־פלאַטערדיקע פאָן...

א. אלמי

בלינדע

בלינדע גייען אַרום אויף דער וועלט
און זיי וועקן
מיט איטלעכן קלאַפּ פונעם שטעקן
די כחות די בלינדע פון דר׳ערד
און זיי זען
ווי פון בלינדעניש ווערט
פילפאַרביקע ליכט — —
אַזאַ וואונדערלעך שפּיל
אַזאַ העל־אונטעראירדיש געשען,
וואָס ס׳קאָן דאָס קיין זעענדיק אויג נישט דערזען.

שטומע גייען אַרום אויף דער וועלט
און זיי שווייגן
אין פילדער פון פאַלן און שטייגן,
פון קולות, פון עכאָס, פון יובל־געשרייען
און וויינען —
און זיי הערן
דאָס אייביקע ווערן נישט ווערן
און טראָגן אין האַרצן טיף ווערטער און תפלות,
באַגערן,
וואָס קיינער וועט קיינמאָל נישט זאָגן, נישט הערן.

דער טרויער פון וויאַנען

דער בוים בליט אויף צוריק. דאָס פעלד דערוואַכט אויפסניי
אין וואונדערלעכע פאַרבן:
נאָר אונזער יוגנט קערט זיך קיינמאָל נישט צוריק —
און ס׳בליט נישט אויף פון וויסטער ערד
דער טויטער שאַרבן.

עס ווייטיקט דער געדאַנק אין מיר ביים אָנבליק פון דער
שיינער יונגער פרוי,
ביים אָנבליק פון דעם שטאַרקן יוגנטלעכן מאַן,
אַז אָט די שיינקייט און די שטאַרקייט וועט פאַרוועלקן, ווערן אַשיק־גרוי,
פאַרבליען, ווי אַן עלנטער טולפּאַן.

אַ יונגפרוי — אין איר פרילינג־רייץ — האָט מיר געזאָגט אַזוי:
הלואי וואָלט איך געהאַט אַ קערפּער הויקערדיק און קרום.
איך וואָלט באַווייגען נישט באַוויינט דעם וואָרעם, וועלכער קריכט
און פויזעט אינם אויפבלי שוין אַרום
און ברענגט מיט זיך דאָס אומרחמנותדיקע וויאַנען —

און איך האָב זי פאַרשטאַנען.

א. אלמי

אל מלא רחמים

אויף די געשטאָרבענע געשטאַלטן
אין מיינע און אין אַנדערע פאַנטאַזיעס,
געבוירענע-פאַרלוירענע אין מיטן וואָכעדיקן יאַגד
נאָך ברויט און קלייד —
נישט פאַרצייכנט אויף פּאַפּיר,
נישט געקריצט אין שטיין
און אויף קיין לייוונט נישט פאַראייביקט —
אל מלא רחמים!

עס וואַרטן טיפענישן ערדישע אויף אונז,
אויף אונזער לייב פון זון און נאַכט גענערט.
און אין אונז —
אָן-פאָרמיקע געשטאַלטן,
פּנימער,
אילוזיעס,
וואונדערלעכע וויזיעס,
ווי טריט, וואָס לאָזן נישט קיין צייכן,
ווי פליגל אָן אַ שאָטן,
ווי קול אָן קלאַנג — — — — — — — —

אל מלא רחמים.

אין אונטערערדישער באַן

אפשר האָבן זיך הימלען צועפנט,
גאָטס ליכטיק געזיכט צו די מענטשן געקערט —
אַצונד, בעת איך טראָג זיך דורך חושך-טונעלן
אין באַן, אונטער דר׳ערד.

אפשר האָט איטלעכע שיין זיך פאַרלאָשן,
און ס׳וואַלגערן זונען זיך פינסטער, צושטערט —
אַצונד, בעת איך טראָג זיך מיט אימפעט-געאייל
אין באַן אונטער דר׳ערד.

...נאָר דו, ס׳האָט גאָרנישט, גאָר-גאָרנישט געטראָפן.
עס איז און עס איז נישט. עס ווערט נישט און ווערט —
טראָג רואיק דיין האַרץ אינם אימפעט דורך חושך,
אין באַן אונטער דר׳ערד...

א. אלמי

ווי מעוון

ווי מעוון איבער די האַפּנס
פלאַטערן ווייסע חלומות
איבער מיין לעבן.
די שיף דערנעענטערט זיך צום האַפן.
ווער וועט מיך דערוואַרטן?

ווי מעוון איבער די האַפּנס
פלאַטערן מיינע שעהן
איבער מיר, באַפרייטע.
די שיף דערנעענטערט זיך צום האַפן
פון לאַנד אָן טעג, אָן שעהן.

טאָג

פון טויזנט וועגן מיד, פון טויזנט וועגן ווינט.
פון טויזנט ליכט און טויזנט פינסטערנישן בלינד,
האָב איך זיך אויף דיין וועג פאַרנומען, לאָג־טצע.

כ׳בין בלינדערהייט אַריין אין ריי — צום טאָג־וועג —
געטריבן פון מיין בלינדן דראַנג. און נישט איך פרעג
צי ווייט, צי נאָנט — דיין וואָרט, אַ מעווע, פלאַטערט ווייס.

עס מוז דאָך ערגעץ זיין אַ ברעג אַזאַ, אַ ציל,
וואו ס׳האַרץ קריגט רו און אַלע צווייפלען ווערן שטיל.
עס מוז דאָך ערגעץ זיין. עס מוז דאָך ערגעץ זיין.

איך טרעט די לעצטע טריט אין זאַמד פון פרעמדן וועג.
עס קלאַפּט מיין האַרץ אין טיר פון אומבאַקאַנטן ברעג.
די לעצטע האָפנונג איז מיין לעצטע לעבנס־פאָן.

איך גיי. און כ׳קער זיך שוין פון טאָג־וועג נישט אום.
געפין איך נישט קיין רו — איך וואַרף זיך בלינד און שטום
אויף דר׳ערד. און ליג, ביז איך פאַרוואַנדל זיך אין שטויב.

דער טורעם פון בבל

אכט אָפּגעריסענע געזאַנגען

א. אלמי

1 — די טרעפּ צום הימל

נישט מיט קיין תּפלה, קיין לויב־ליד צו גאָט,
נישט מיט קיין קללה און נישט מיט קיין שפּאָט —
שטייגן מיר, שטייגן מיר, שטייגן מיר אויף,
בויענדיק, בויענדיק העכער אַרויף
דעם טורעם פון בבל.

שטאַנגען און צוואַנגען און שטאָל און גראַניט,
ליים, אויסגעטראָטן דורך דורות פון טריט,
אונטערגעשפּאַרטע פון אַקסל און קעפּ —
לייגן מיר, לייגן מיר, לייגן מיר טרעפּ
צום טויער פון הימל.

הויבן דערהויבן מיר ערדישן שטיין,
ס׳קאַלך, וואָס האָט ווייס געמאַכט אונזער געוויין,
רעדער און האַמער און שטויבן פון שטאָט —
טראָגן מיר, טראָגן מיר, טראָגן צו גאָט —
אויף קופּערנע טאַצן.

וואונדער צעוואַקסן פון אונזערע הענט:
טורעמס און זיילן און מעכטיקע ווענט.

גאָרן אויף גאָרן און שיכט איבערשיכט.
פינסטערע קעפּ אין צעכוואַליעטן ליכט —
מיר קומען! מיר קומען!

העכער און העכער אין קאָסמישן סטעפּ.
גופים דורך לערקייט אויף שטיגן־געוועב.
בידער צו הויך און די ערד צו דעם רוים —
ברענגען מיר, ברענגען מיר, ברענגען מיר תהום
צו זוניקע הויכן.

II — די ברענענדיקע שטערן

אויפן הימל אויפגעגאַנגען
זעבען מיליערעס און שמידן.
סוחרים קומען אויפן הימל —
צו יאַרידן.

אויף אַ וואָלקן זיצט אַ גלעזער
און ער שניידט קאָלירטע שויבן —
פאַר די טורעמלעך און פענסטער
אויבן, אויבן.

אויף דער „מילך־גאַס" גייט אַ יידל,
פירט אַ רויטע קו צופרידן —
פרישע מילך פאַר ציגל־לייגערס
און פאַר שמידן.

אויפן „גרויסן בער" אין הימל
רייט מיט גדלו אַ ציגיינער;
און ער זינגט אַ ליד: „מאַרושאַ,
איך בין דיינער!"

פאַר די ליכט

קומט דער אָונט, גייען אונטער
זון און מוליער, שמיד און גלעזער.
טוי — און טרערן פון ציגיינער
פאַלט אויף גרעזער.

פייערלעשערס נעמען לעשן
פלאַם פון ברענענדיקע שטערן.
פינסטער ווערט — און חושכדיקער
וועט נאָך ווערן.

III — דער געפּאַנצערטער שבת

פון רעלסן און שטאָלענע שטאַבעס —
אויף הויכן און רויכן אַ שבת.
אַ נייער, געפּאַנצערטער שבת
פאַרשפּרייט איבער דעכער און טורעמס —
אַ מקום־מנוחה פאַר שטורעמס.

אַ שבת פון מאַרמאָר און ציגל,
אַ שבת פון שמעלציקן טיגל.
מיר קומען צו זאָגן „גוט שבת"
צו גאָט און צו אדם און חוהן —
דעם יום־טוב פון אימפּעט צו פּראַוועןּ.

מיר שפּרייטן אַ טישטוך אויף רוימען
און הויבן דעם בעכער, דעם קוימען:
לחיים צו די אוניווערסן!
לחיים צו בלאָע געוועבן,
לחיים צו טויט און צו לעבן!

לחיים, לחיים, לחיים
צום שבת, דעם גרויסן, דעם נייעם,
צום שבת פון הייליקן וואַגזין,
צום שבת אויף שפּיציקע דעכער —
צו הויך דורכן רויך און צו העכער!

IV — גאָט אין וואָלקנקראַצער

גאָט גייט אַריין אין וואָלקנקראַצער,
אין דעם ווירוואַר פון טויזנט טירן —
און בעט דעם דינער־יונג, דעם בלאָנדן,
ער זאָל אים פירן.

דער דינער ציט פאַר אים דאָס היטל
און הייסט אים נאָכגיין אים פון הינטן,
דורך די געדרייטע קאָרידאָרן,
ווי לאַבירינטן.

דער דינער פירט אים דורך קאַנטאָרן,
פאַבריקן, סקלאַדן, מאַגאַזינען.
מיט וואונדער און מיט אומרו רוישן
אצונד מאַשינען.

מיט וואונדער און מיט אומרו צוקן
הענט און אויגן, זעג און האַמער.
אַ נס איז ליכטיק אויפגעגאַנגען
אין יעדן קאַמער.

א. אלמי

ס'זעט קיינער נישט דעם גאַסט דעם פרעמדן,
נאָר איטלעכער האָט וואָס פאַרנומען.
און יעדער פילט, אַז מיטן דינער
איז גאָט געקומען.

V — דאָס ליד פֿון די ציגל־לייגערס

מיר בויען די שטיינערנע לוחות,
די שטיינערנע לוחות־הבּרית:
די לוחות פֿון שטייגנדן מענטשן —
דורך דראַנג און פֿאַרלאַנג און קאַפּריז.

מיר בויען די שטיינערנע לוחות
מיט ווערטער פֿון אייזן און שטאָל.
עס שטייגן די שטאָקן — די שורות —
אַזוי ווי דורך כּשוף, פֿון טאָל.

מיר בויען די שטיינערנע לוחות
פֿון מענטש, וואָס וויל ווערן אַ גאָט.
אַריבּער דעם סיני — און העכער —
דערהויבּט זיך אויף אַקסלען די שטאָט.

מיר בויען די שטיינערנע לוחות,
די שטיינערנע לוחות־הבּרית,
דעם טורעם פֿון בבֿל דעם נייעם —
דורך דראַנג און פֿאַרלאַנג און קאַפּריז.

VI — שטומערהייט פאַר גאָט

אַזוי וועלן מיר קומען פאַר גאָט:
מיט ליים און מיט קאַלך אויפן קלייד,
מיט שטויביקע שטיוול פון שטאָט
אַ בויג טון דעם קאָפּ שטומערהייט,

דער האַמער וועט רעדן פאַר גאָט
מיט בראַזג אויפן שטאָלענעם שטאַנג.
די ציגל — אַ פאַל, אַ צושאָט
פאַר אים, אין אַ פינסטער געזאַנג.

און מיר וועלן שטום אַזוי שטיין,
צום אָרט צוגעקאָוועט דער טראָט —
אָן ברכה, אָן פלוך, אָן געוויין,
און קוקן פאַרגליווערט אויף גאָט.

VII — דער נביא אויפן דאַך

דער נביא שטייט אויפן דאַך
פון העכסטן טענעמענט־הויז.
דער נביא שטייט אויפן דאַך
אין רויך — פון קוימענס אַרויס.

דער נביא רעדט צו דער שטאָט
וועגן דעם איינזאַמען גאָט.
דער נביא רעדט צו דער שטאָט —
עס הוזשען קעסלען און ראָד.

דער נביא רופט צו די לייט —
ער רופט צו רו און צו פרייד.
דער נביא רופט צו די לייט —
האָגל אויף דעכער די רייד.

דער נביא שטייט אויפן דאַך.
דער אָוונט לאָזט זיך אַראָפּ.
דער נביא שטייט אויפן דאַך.
לופט־שיפן איבער זיין קאָפּ.

VIII — דער וועכטער אין העכסטן טורעם

— וואָס זעסטו, וועכטער, אין דער נאַכט
פון טורעם איבער הונדערט גאָרן?

— איך זע, ווי אַ טאָרנאַדאָ רייסט
צום טורעם זיך מיט ווילדן צאָרן.

— וואָס וואַנדערט, וועכטער, אום דיין בליק
דורך פינסטערניש אויף אַלע וועגן?

— איך זע: דער ברויזנדיקער ים
רייסט זיך אַהער פון זיינע ברעגן.

— וואָס האָסטו זיך צום וואַלד פאַרטראַכט,
ווי אימה וואָלט דיין האַרץ באַרירן?

— די ביימער רייסן זיך פון דר׳ערד.
עס וויל דער וואַלד אויף אונז מאַרשירן.

— וואָס עפנסטו דיין אויער אויף,
ווי ס׳וואָ׳ט אַ קול פון ערגעץ דרינגען?

פאר די ליכט

— עס פּלאַצט די שאָלעכץ פון דער ערד.
דער תהום איז גרייט אונז צו פאַרשלינגען.

— וואָס וועקסטו, וועכטער, נישט די לייט,
אַנטקעגן בלינדער קראַפּט צו קריגן?

— זאָל וואויל באַקומען זיי דער שלאָף.
זאָל זיי דער סוף אין שלאָף באַזיגן.

אונטער פּאַנען

דיאַלאָגן

א. אלמי

מאַטיאַס און אדעלאַ

אַדעלאַ (לויפט האסטיק צריין):
איך גריס דיך, מיין באשערטער!
און נישט נאָר מיט מיין אייגן וואָרט
פון ליבשאַפט און פאַרערונג,
נאָר אין נאָמען פון פיל טויזנטער,
וואָס מאַרשירן איצט אַהער
פון שטאָט־באַזאַר,
אונטער פייערדיקע חופות
פון פלאַטערדיקע פאָנען.
איבער אַלע קעפ און פאָנען
וויִיט דיין נאָמען.
אַ פלאַטערדיקער אָדלער איז דיין נאָמען
און קעפ און אויגן רייסן זיך צו אים
און טרייסט און שיינקייט טריפט פון זיינע פליגל.

מאַטיאַס (שטיל, ווי פאַר זיך):
אָדלער... פליגל... שיינקייט...
אפשר... נאָר אַ קראַנקער אָדלער בין איך.
קראַנק פון רויש, פון ליאַרעם,
פון לויב,

וואָס פּאַלט ווי שטויב
אויף דער נשמה
און פאַרשיט, פאַרשיט
דאָס אייגנסטע, וואָס דו האָסט אויפגעהיט
אין בלוט, אין נערוו,
פון פריסטן לעבנס־טאָג.

אַדעלאַ (מיט פאַרוואונדערונג, טרעט צוריק):
עפּעס רעדסטו מאָדנע היינט.
כ׳האָב קיינמאָל נישט געהערט דיך אַזוי רעדן — — —
און גראָד אַצונד, אין פייערלעכסטער שעה
פון דיין דערהויבונג.

מאַטיאַס:
כ׳האָב אַלעמאָל גערעדט אַזוי,
נאָר קיינמאָל נישט מיין אייגן קול געהערט
און קיינער האָט עס נישט געהערט...
און מיט אַ קול אַ פרעמדס
האָב איך געשריגן צו המונים —
גערופן זיי צו קאַמף, צו קריג,
צו זיג!
און איך אַליין? — דער איך,
וואָס איז נישט פּנים בלויז,
נישט קול, נישט רייד
און אויך נישט קלייד,
נאָר אוניווערז

אין תּפיסה פון געביין — —
איך אַליין
האָב זיך געלאָשן, אויסגעגאַנגען,
ווי אַ פלאַם אין באַרג פון פרעמדן אַש...

פון דרויסן הערן זיך קולות: „מאַטיאַס! מאַטיאַס!" אַדעלאַ לויפט צו צום פענסטער.

אַדעלאַ (גליקלעך):
ס'פאָלק איז דאָ!
הינטער דיינע פענסטער וואַרטן זיי
מיט בענטשנדיקע ליפּן,
און ווי טויזנט אויפגעקוואַלטע שטראָמען
קלינגט דיין נאָמען!
זאָל פירער זיך באַווייזן
פאַר געפירטע.

מאַטיאַס:
באַווייזן זיך... ניין... ניין...
מיין פּנים האָבן זיי גענוג געזען שוין
און מיין נשמה וועלן זיי נישט קיינמאָל זען.
און...
ווער פירט וועמען דען —
דער פירער דעם המון,
צי דער המון — דעם פירער?
איך האָב געמיינט: איך פיר...
צום סוף — געפירט געוואָרן...

געפירט — פון זיי (ווייזט צום פענסטער).
איין וואָרט אַנטקעגן זיי —
און כ׳ווער צוטראָטן
אונטער זייערע שווערע פיס...
איך פיר — ווי לאַנג איך לאָז זיך פירן,
ווי לאַנג איך לאָז די סטיכיע פריי,
ווי לאַווע, פלייצן
און פאַרפליצן אַלץ מיט וויסט,
מיט טויט, מיט חורבן.
און שטעל איך זיך אין וועג דער סטיכיע
און וויל זי צאַמען —
פאַרפלייצט די לאַווע
מיך, אָן מיטלייד.

אַדעלאַ:
דיך?

מאַטיאַס:
יאָ, מיך... מיך...
ווי מאַרקן.

אַדעלאַ:
מאַרקן? ער האָט דאָך פאַרראַטן.

מאַטיאַס:
און מאָרגן וועל איך דער פאַררעטער זיי זיין.

היינט — אַ גאָט,
און מאָרגן — אַ קרבן.

אַדעלאַ:

דו קענסט נישט פאַרראַטן.

מאַטיאַס:

און מאַרק האָט זיי אויך נישט פאַרראַטן,
ער האָט זיין אמת געוואָלט.
און איך וויל מיין אייגענעם אמת...
דער אמת באַוועגט נישט המונים,
נאָר דאָס וואָרט.
געזיגט האָט מיין וואָרט!
ס׳וועט מאָרגן אַן אַנדערער קומען
און שענערע ווערטער זיי זאָגן
און העכער זיי שרייען —
און יענער וועט ווערן דער גאָט
און איבער מיין גוף וועלן מחנות מאַרשירן
מיט יובל־געשריי.

(שטיל)

האָסט אַן אמת — פאַרשליס זיך מיט זיך,
פאַרמאַך זיך אין איינזאַמען שווייגן.
אין וואַלד גיי צו הייליקער שטילקייט
און לעב דאָרט דיין אמת
און לעב אויס דיין הייליקן אמת!

אַדעלאַ:

אוּן וואָס איז, ליבער,
דען דער אמת?
זאָגסט „אַ בוים” — אוּן
יעדער ווייס.
זאָגסט „אַ טיש” — אוּן
יעדער זעט.
אָבער אמת —
וואָס איז אמת?

מאַטיאַס:

איך האָב געזאָגט: איך האָב דיך ליב!
אוּן דו האָסט מיר געגלויבט.
אוּן וואָס איז ליבע דען?
דער אמת, ווי די ליבע, איז פאַר איינעם,
איז פאַר צוויי...

אַדעלאַ:

ווער אַליין דער אמת —
דער אמת פאַרן פאָלק,
ווי דער לייכט־טורם אויפן ים
פאַר די בלאָנדזשענדיקע שיפן...

מאַטיאַס.

איך קאָן נישט!
דער קנוּפּ, וועלכער האָט מיך פאַרבונדן

מיט זיי — איז צעריסן,
נעכטן, זעענדיק די מאַסן
ווי צערייצטע חיות,
פּלינדערן און ברעכן,
טויטן אָן רחמנות —
און ווי זיי טרעטן מאַרקן
מיט די פיס אויף דר׳עוד —
מאַרקן, וואָס זיי האָבן
בלויז מיט איין טאָג פריער
ווי אַ גאָט פאַרהייליקט —
האָב איך אין די זיגער
דערזעען די חילות פון אַטילאַן
און איך האָב דאָן געפרעגט זיך:
בין איך דאָס אַטילאַ?
בין איך טאַמערלאַן?

([illegible])

גיי זאָג זיי:
איך קום נישט!

אַדעלאַ:

ניין, מאַטיאַס,
איך וועל זיי נישט זאָגן.
איך וויל דיין פאַלן נישט זען!
באַדענק זיך!

(לויפט ארויס פון צימער)

מאַטיאַס און אַלבערט

אַלבערט (איילט אריין):

איך גריס דיך, חבר מייַנער!
איך קום צו דיר אין נאָמען פֿון דער יובלענדיקער מאַסע.
די מאַסע רופֿט דיך מיט בענטשנדיקע ליפּן.
קום!

מאַטיאַס:

גיי, זאָג זיי, אַז איך קום נישט.
איך בין נישטאָ!
איך בין דאָ — נאָר נישט דערזעלבער, וואָס ביז נעכטן,
אַן אַנדערער!

אַלבערט (פֿאַרוואונדערט):

וואָס איז מיט דיר געשען?
ביסטו אפֿשר קראַנק?
עפּעס מאָדנע ווערטער רעדסטו!
די מאַסע מוז דיך האָבן.
דער שונא ־ויערט נאָך אין זיין באַהעלטעניש.

מאַטיאַס:

שונא? וועמעס שונא?
יעדן טאָג אַן אַנדער שונא.

מאָרגן וועט דאָס פאָלק מיך
אפשר שונא רופן...

אַלבערט:

דיך? פאַרוואָס?
סיידן זאָלסט צום שונא גיין...

מאַטיאַס:

נישט צום שונא...
נאָר... כ׳זאָל גיין צו זיך אַליין.
צו זיך! פאַרשטייסט? — צו זיך!
אָפּזונדערן, פאַרשליסן זיך.
מוז פירער שטענדיק פירער זיין?
גענוג! איך וויל זיין פריי!

אַלבערט:

די מאַסע וועט דאָס נישט פאַרשטיין.
זי וועט פאַרשפייען דיך מיט צאָרן —
האָסט אָפּגענאַרט!
און אפשר וועט זי אויך גערעכט זיין!

מאַטיאַס:

גלויב! איך קאָן נישט מער!
איך וויל נישט מער קיין בלוט.
עס וועט נישט אָפּוואַשן דאָס שלעכט
פון וועלט, פון מענטשהייט.

קאָן זיין אַ נייער, שיינער וואַלד
מיט אַלטע, דורכגעפוילטע ביימער?
ווי לאַנג עס לעבן נאָך אין מענטשן
חיהשע אינסטינקטן, ווילדע ליידנשאַפטן,
רויע סטיכיע —
איז יעדעס וואָרט פון נייער צייט,
פון נייער מענטשהייט —
ליגן, שקר!

אַלבערט:

און דעריבער טאַקע דאַרף נישט שרעקן חורבן.
אין מבול בלוטיקן וועט אפשר אויפגיין
יענער נייער מענטש,
וואָס מיר זוכן.
און סיי־ווי, אפילו אָן דעם וייטן ציל,
ווי קענען מיר הנאה האָבן פון אונזער אמת,
פון דער שיינקייט אונזערער,
ווען אַרום איז שמוץ און ליגן!
מען מוז אַמאָל די וועלט קענען אָט אַזוי אַ נעם טון
ביי די יסודות אירע,
ווי שמשון דעם פלשתים־טעמפל,
און זי אַ טרייסל געבן:
אַן אמתע, אַ שיינע וועלט,
אָדער גאָר קיין וועלט נישט!

מאַטיאַס:

אָבער... כ'קאָן מיט זיי שוין מער נישט גיין.
אַליין... אַליין... איך אַליין מוז קודם פריי זיין.
(די געשרייען פון גאַס: „מאַטיאַס! מאַטיאַס!" — ווערן שטאַרקער)

אַלבערט:

גייסט, אָדער נישט?...
...נו, גוט, איך וועל זיי זאָגן —
דו ביסט קראַנק.
ביסט דאָך — קראַנק!...
(שנעל אָפּ)

מאַטיאַס און גאַרשין

גאַרשין (לויפט אַריין אַ פאַרפלאָמטער. שטעלט זיך אַנטקעגן מאַטיאַסן אין אַן אַרויסרופנדיקער פּאָזע):
איז דאָס אמת?
אַלבערט האָט מיר איצט געזאָגט —
טרעטסט צוריק פון קאַמף־פּלאַץ.

מאַטיאַס:
אמת.

גאַרשין:
מיט וועלכן רעכט?

מאַטיאַס:
מיט דעם רעכט פון זיך אַליין,
מיט דעם רעכט, וואָס איז אין מיר!

גאַרשין:
דאָס איז פאַרראַט!

מאַטיאַס:
פאַרראַט? אַנטקעגן וועמען?

גאַרשין:
קעגן פאָלק!
געהערסט נישט זיך,
נאָר דער מאַסע!

מאַטיאַס:
איך האָב דעם פאָלק גענוג געגעבן.
וואָס האָט דאָס פאָלק געגעבן מיר?
איך האָב געמיינט, אַז איך באַפריי
און פריי געוואָרן זענען בלויז
אינסטינקטן ווילדע...
און איך אַליין — אַ קנעכט געוואָרן צו המונים.
איצט וועל איך זיך אַליין באַפרייען.

גאַרשין:
דו רעדסט ווי אַ פאַבריקאַנט,

אָדער... דעמאַגאָג!
וואָס איז דיין וואָרט צום פאָלק?

מאַטיאַס:

דאָסזעלבע, וואָס איך האָב אַלבערטן געזאָגט.

גאַרשין:

איך וועל דעם אמת זאָגן:
ווילסט זיי מער נישט קענען!
פאַרראַט!

(לויפט צו צום פענסטער. שרייט ארויס):
מאַטיאַס האָט נישט מער צו טון מיט אייך!
מאַטיאַס האָט פאַרראַטן!

אַלבערט (לויפט אריין, אָן אָטעם):
ראַטעווע זיך, חבר!
דער המון איז ווילד געוואָרן,
וועט באַלד זיין ביי דיר.
אַנטלויף!

מאַטיאַס מיט זיך אַליין

מאַטיאַס (שפאנט נערוועז איבערן קליינעם פויערשן שטיבל, וואָס שטייט ביים זייט פון דאָרף. רעדט פארטראכט):
עס דריקט די איינזאַמקייט,
די איינזאַמקייט איז שווער.

אַדעלאַ איז מיט זיי... מיט די,
אויף וועמעס קעפּ עס שייגט
דער אָרעאָל פון זיג און רום.
אָבער... אפשר שטילערהייט,
אין האַרצן, ציט זי זיך צו מיר?
ווען אויף מיר האָט ס'ליכט פון רום געשיינט —
דאַן האָט זי, ווי אַ שמעטערלינג,
אין ליכט געפלאַטערט...

ניין, זי וועט נישט קומען.
זי ווייס, די בוימער וועלן זיך
פאַר מיר נישט בויגן.
די פויגל וועלן נישט
קיין ליד מיר זינגען.
די גראָזן וועלן נישט
מיין גרויסקייט רימען.
און וואָס איז גרויסקייט
אָן די פלאַטערדיקע ליפּן
וועגן דעם צו רופן?
וואָס איז שיינקייט
אָן אַן אויג, וואָס טרינקט עס?

אָ, שווערע, שווערע איינזאַמקייט
אַ פלאַם אין מדבר צינדט זיך אָן
און לייכט נישט קיינעם
און גייט אויס —

אַזוי וועט אויך מיין אמת אויסגיין,
אַזוי וועט אויך מיין לעבן אויסגיין,
נישט געזען פון קיינעם,
נישט באַוויינט אפילו...
און איבער אַלע מיינע מעשים,
איבער מיינע אויסגעברענטע טעג
און נעכט,
אויף דעם אַש פון מיינע צווייפלען,
וועט ברענגען העל פאַר דורות
דער פלאַם פון שאַנד:
„פאַררעטער!"

די בוימער וועלן ווידער בליען
אין דעם ליבן דאָרף.
די פייגל וועלן ווידער זינגען,
נאָר קיינער נישט פון זיי וועט שרייען:
„ליגנער!
מאַטיאַס איז נישט קיין פאַררעטער!
מאַטיאַס' האַרץ איז ריין געווען, ווי מיר" — — —
וואָס איז דער מענטש אין שווייגן?
וואָס איז דער מענטש — אָן מענטשן?
אַ דאָרן מיט אַ ברענענדיקער צונג,
וואָס גאַרט צו רעדן,
פרייד און צער, באַגער און שיינקייט
אומצעוואַנדלען אין אַ שטראָם פון ווערטער!

פאַרוואָרפסט אַ וואָרט — אַ פונק —
אין מענטשנס האַרץ —
דאַן גייט עס אויף ווען — מעג עס זיין
אין ווייטע דורות שפּעטער.
פאַרוואָרפסט אַ וואָרט אויף פעלד און סטעפּ —
און ס'גייט פאַרלוירן.
פאַרזייע קערנער אין דער ערד
און ווערטער אין די מענטשנס הערצער!
אָ, איינזאַמקייט פון פעלד,
אָ, רויש פון מענטשן —
אַ פרעמדער בין איך דאָ,
אַ פרעמדער בין איך דאָרט!

*

אינהאַלט:

צום דיכטער
פון פינסטערניש

ז״ס.

גאָלד-האַרבסט 10
דער צייכן 11
ליגנס 12
אַ בריוו 14
טויט 17
וואו איז דער? 18
וואַניטי אָוו וואַניטיס . . . 20
דער אַלטער דעמבנבוים . . . 22
באַקטיורן I 24
באַקטיורן II 25
אַלץ, וואָס גייט אַוועק . . . 27
פון אויבן 28
שאָפּענהויער 29
דער לאַכנדיקער קאָפּ . . . 30
עדנאַ 33
יעדער קומט... 34
שאָטנס
1. אייביקע שאָטנס . . . 36
2. צוויי שאָטנס . . . 38
3. די שאָטן-פּראָצעסיע . . 40

זייט

אַלט=אינדישע געזאַנגען . . 42

די לעצטע 45

פאַרנאַכט 46

די 48

קאַלא האַנסא 49

דורך פרעמדע וועלטן

1. עס קאָן דאָך זיין . . 50

2. פרעמד 52

3. וואַנדיליני וואַנדעליי . . 54

4. דאָס מענטשל קאַליטער . 56

האַרבסט אין קינסטלער־קאַפיי . . 58

אונטער אַלע פריידן . . . 60

אַ ברכה 61

נירוואַנאַ 62

בלינדע 63

דער טרויער פון וויאַגען . . . 64

אל מלא רחמים 65

אין אונטערערדישן באַן . . . 66

ווי מזוון 67

טאַאָ 68

דער טורעם פון בבל:

I די טרעף צום הימל . . 71
II די ברענענדיקע שטערן . 73
III דער געפּאַנצערטער שבת . 75
IV גאָט אין וואָלקנקראַצער . 76
V דאָס ליד פון די ציגללייגערס 78
VI שטומערהייט פאַר גאָט . 79
VII דער נביא אויפן דאַך . 80
VIII דער וועכטער אין העכסטן טורעם 81
אונטער פּאָנען 83